№ 77 ՈՒՐԲԱԹ ԱՊՐԻԼԻ 28 1900 ՈՒՐԲԱԹ ԱՊՐԻԼԻ 28 № 77

ՔՍԱՆՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվան 6 րուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի եւ տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հերթական է դարձել.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Համոզմունքի տարի չէ. Ուսանողական հարցի շուրջը. Նամակ Գանձակի գաւառից. Նամակ Արմաւիրից. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Նամակ Ֆրանսիայից.

ՀԵՐԹԱԿԱՆ Է ԴԱՐՁԵԼ

—

Այն մի շարք փորձերը, որ անում են Թիֆլիսը և Բագուն հասարակական դասախօսութիւնների վերաբերութեամբ, ցոյց են տալիս, որ ժողովրդական համալսարան հաստատելու գաղափարը տարածվում է և մեր երկրում: Մենք յայտնեցինք „Մշակի“ մէջ, որ Թիֆլիսի քաղաքային դուման իր վերջին նիստում որոշեց ժողովրդական տան համար յատկացնել 300 քառակուսի սաժեն տեղ Վերայի կամուրջի մօտ եղած հրապարակից: Ժողովված է մօտ 15,000 րուբլի գումար, որով պէտք է դրվի տան հիմքը: Ժողովրդական դասախօսութիւններ կազմակերպող յանձնաժողովը լիայոյս է, թէ հէնց որ կը դրվի այդ օգտաւէտ հաստատութեան հիմքը, նպաստներ և նուիրատուութիւններ կը գան զանազան տեղերից:

Ժողովրդական տունը պէտք է լինի դասախօսութիւնների և ժողովրդական ներկայացումների համար կենտրոնական մի տեղ: Դասախօսութիւնները կը տան ժողովրդին նրա շրջապատող բնական երեւոյթների, գրական գործերի և պատմական եղելութիւնների մասին օգտաւէտ գիտելիքներ, Թատրոնական բեմը կարողութիւն կը տայ ծանօթացնել ժողովրդին թատերական նշանաւոր ստեղծագործութիւնների հետ և այդպիսով պատկերացնել ժողովրդի առաջ կենցաղավարական և գաղափարական յուզմունքների մի ընդարձակ աշխարհ:

Ամբողջ Արեւմտեան Եւրոպան այժմ հետաքրքրված է ժողովրդական համալսարանի նպատակայարմար կազմակերպութեան խնդրով: Եղած փորձերը ցոյց են տալիս, որ ժողովրդական համալսարանի միջոցով կարելի է ժողովրդական մասսաների մէջ ստեղծել մտաւոր հետաքրքրութիւն և զարգացնելով նրանց մէջ ճաշակ դէպի վայելուչ և օգտաւէտ բարոյական զուարճութիւնները, յետ պահել արբեցողութիւնից և բարոյական անկումից:

Թիֆլիսում ահա երկու տարի է, որ գոյութիւն ունի միջին զարգացում ունեցողների համար դասընթացք: Այդտեղ դասախօսութիւնները նպատակ ունեն հաղորդել արդէն բաւական պատրաստութիւն ունեցող ունկնդիրներին այնպիսի տեղեկութիւններ, որոնք ծանօթ չեն գրագէտ անձանց շատերին: Այդ տեսակ դասախօսութիւնների մի փորձ էլ այս տարի կատարվեց Կ. Պօլսում ուսուցիչների, վարժուհիների և գրագէտ անձանց համար: Փորձը եղաւ աջող և գրաւեց մեծ համակրութիւն դէպի ինքը. սակայն դասախօսութիւններն այնտեղ դեռ վերջնական կազմակերպութիւն չեն ստացել. նրանք կրկնվեցին մի քանի կիրակի և դադարեցին:

Գործի աջողութեան համար կարեւոր է, որ դասախօսութիւնների և ներկայացումների կազմակերպութիւնը հաստատված լինի ամուր հիմքերի վրա և հասարակութիւնը օգնէ գործի աջողութեան առատ դրամական նպաստներով, որպէս զի կարելի լինի ունենալ մշտական բեմ և դահլիճ ժողովրդական համալսարանի համար, գործողների հաստատ խումբ և անհրաժեշտ դասական և բեմական պարագաներ: Պէտք է յուսալ, որ մեր հասարակութեան մէջ կը գտնվեն բաւականաչափ անձինք, որոնք անկեղծ կերպով կը համակրեն այս օգտաւէտ գործին և կօգնեն նրա աջող կազմակերպութեան:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՄՈԶՄՈՒՆՔԻ ՏԱՐԻ ՉԷ

—

Մի քանի տարի առաջ, մեր քաղաքում փաստաբանները պատում էին ճաշկերոյթով իրանց ծառայակիցներից մէկին: Բացի օրվայ հերոսի յարգողներից, ճաշկերոյթին մասնակցում էին եւ այնպիսի մարդիկ, որոնք ատում էին նրան: «Ինչու են ատողները մասնակցում այդ յարգանքի ցոյցին»,—հարցրի ես փաստաբաններից մէկին:—«Զօրեղ մարդ է. ձեռքից օգնութիւն էլ կը գայ, վնաս էլ»:—«Իսկ մարդուս համոզմունքները»,—առարկեցի ես միամտաբար:—«Ի՞նչ համոզմունքի տարի է»,—եղաւ կեանքի հեգնական պատասխանը:

Այո, համոզմունքի տարի չէ: Կարիէրա բռնելու, տաք տեղեր չանթելու, հազարներ որսալու տարի է: Ուրեմն «չհանգամք» համոզմունքը, որ միշտ խանգարում է այդ բաներին:

Դիցուք փաստաբան էք: Ձեզ առաջարկում են պաշտպանել մի տղրուկի գործ ընդդէմ նրա ձեռքով իրանց վերջին կոպէկից զրկված թշուառների: Վարձատրութիւնը խոշոր է: «Զը վերցնես», չչնջում է համոզմունքը:—«Բայց չէ՞ որ այդպիսի գումար փողոցում ընկած չես գտնի»,—բացականչում է կենսական իմաստութիւնը, եւ դուք վերցնում էք, որովհետեւ «համոզմունքի տարի չէ»:

Դիցուք բժիշկ էք: Փեսայ որսողները ձեզ հրապուրում են շլացնող օժիտներով:—«Չէ՞ որ ուսանող ժամանակ դու գոռում էիր ամեն տեղ, թէ կեղտոտութիւն է փողի համար ամուսնանալ», փորձում է ձայն բարձրացնել համոզմունքը:—«Ո՞վ է հիմա սիրելով պսակվում», հարցնում է յաղթական կերպով «առողջ դատողութիւնը»,—եւ դուք ընկճվում էք, որովհետեւ «համոզմունքի տարի չէ»:

Դիցուք ինժէներ էք: Տեխնօլօգիական կամ լեռնային ճեմարանում դուք որոտում էիք մեր հին սերունդին պատկանող փողատէրերի եւ գէշէֆտմախէրների դէմ: Այն ժամանակ դուք խօսում էիք յանուն խղճի, յանուն համոզմունքի, բայց այժմ դուք այնպիսի զոհեր էք բերում «ոսկէ հորթի» առաջ, որ զարմացնում էք նոյն իսկ մեր հին սերունդի ներկայացուցիչներին,—որովհետեւ «համոզմունքի տարի չէ»:

Դիցուք հասարակական գործիչ էք եւ ապրում էք այն մթնոլորտում, ուր պէտք է խակապէս թագաւորէր համոզմունքը: Դիցուք ձեզ առաջարկում են մասնակցել վերոյիշեալի նման մի յարգանքի ցոյցի այնպիսի մի անպաշտօն անձի վերաբերմամբ, որին դուք ատում եւ արհամարում էք ի բոլոր սրտէ: Եթէ ուրիշ ժամանակներ լինէին, դուք կը հրաժարվէիք մասնակցութիւնից, բայց այժմ դուք կընդունէք առաջարկութիւնը, եթէ հրաժարվելու համար պէտք լինի նոյն իսկ հօմէօպաթական չափով քաղաքացիական քաջութիւն,—որովհետեւ «համոզմունքի տարի չէ»:

Գլուխ պահելու, գոյութեան կռւի տարի է: «Sauve qui peut!» աղաղակում է հասարակաց կարծիքը ամեն կողմից, եւ մենք, հրելով միմեանց ու ոտնատակ տալով մեր հին համոզմունքները, գլխապատառ վազում ենք դէպի ոսկէ հորթը, «ուստի մեզ փրկութիւն»: Եւ մենք գոհ ենք մեզանից. մենք երջանիկ ենք. մենք ծիծաղում ենք իրանց համոզմունքներին հաւատարիմ մնացողների վրա. մենք Դոն-Քիշօտներ ենք համարում նրանց. մենք, այսինքն փող ու պաշտօն որսող կարիէրիստներս, օժիտների ծարաւ Մօլչալիններս, գէշէֆտներ երազող իմաստունններս եւ խաղաղ նուաճողականներս հասած arriviste-ներս,—ուրիշ խօսքով գրեթէ բոլոր ժամանակակից կրթված երիտասարդներս:

Չէ, ամենեւին համոզմունքի տարի չէ:

Տ. Յովհաննիսեան

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿ ՖՐԱՆՍԻԱՅԻՑ

—

Փարիզ, ապրիլի 27-ին

«Մշակի» ընթերցողը Ֆրանսիայից գրված նամակներում այժմ բնականաբար ցուցահանդէսի նկարագիրը պիտի փնտռէ: Այդ ցանկութիւնը սակայն առ այժմ բաւական կանխահաս է, որովհետեւ, ինչպէս մի անգամ գրելու առիթ ունեցայ, ցուցահանդէսը միայն արտաքուստ է պատրաստ. փութկոտ եւ անզգոյշ թղթակիցը այժմէն իսկ ցուցահանդէսը նկարագրելով, մի ամիս յետոյ նոյնը կրկնելու անհրաժեշտութեան մէջ պիտի գտնվի՝ պատկերը կատարեալ դարձնելու համար:

Եւրոպայի եւ մանաւորապէս Փարիզի հասարակական կեանքը այնքան հետաքրքիր նիւթ է մատակարարում նոյն իսկ իր առօրեայ, ամենասովորական արտայայտութիւններով, որ թղթակիցն առանց ցուցահանդէսի էլ շատ գործ ունի: Թող ներվի ինձ այսօր թղթակցութեանս նիւթ դարձնել Փարիզի կեանքի շատ սովորական կողմերը:

Քիչ առաջ, փողոցով անցնելիս, յախճապակէ ամանների մի խանութի առաջ շարված տեսայ ափսէներ. դրանցից մէկի վրա նկարված էր նացիօնալիստների յայտնի շէֆ եւ հակահանրապետական դաւադրութեան համար Ֆրանսիայից այժմ աքսորված՝ Դերուլէդ: Զը նայելով ափսէի մակերեւոյթի փոքրութեան, արուեստագէտը բաւական ճարտարութեամբ կարողացել էր արտադրել Դերուլէդի կեանքի մի քանի խոշոր էպիզօդները եւ յատկապէս այնպիսիները, որոնք երեւակայութիւն կարող են վառել, սրտեր յուզել յօգուտ նացիօնալիզմի: Այսպէս, մի կողմում երիտասարդ սպայ Դերուլէդ հրացանը ձեռքին կռւի դաշտում առաջնորդում է իր փոքրիկ խումբը դէպի թշնամին,—պատկերը վերցրած է ֆրանս-պրուսական պատերազմից. մի այլ կողմում նկարված է Դերուլէդը բանտում. եզրակացութիւնը հեշտ է. հայրենիքի նախկին պաշտպանը ներկայ «ծախված», «դաւաճան» (ըստ նացիօնալիստների) կառավարութեան ձեռքով բանտ է դրված, ուրեմն à bas Loubet! Ծշմարիտն ասած դէպի նացիօնալիստները ոչ մի համակրութիւն չը տածելով հանդերձ, այս երեւոյթը ինձ գրաւեց իբրեւ պրօպագանդայի բաւական սրամիտ միջոց եւ մանաւանդ, որ այդ պրօպագանդան կատարվում է վաճառականի ձեռքով, այսինքն այն մարդու, որը կեանքի իդէալական պահանջներին ամենից քիչ բաւականութիւն տալու տրամադրութիւն ունի սովորաբար: Ոչ, եւրոպացի վաճառականը այլ է,—մտածեցի. նա կարողանում է իր այնքան զուտ նիւթական պարապմունքին միացնել—անշուշտ ոչ առանց նիւթական զոհողութեան—մի իդէալ, նա իր վաճառքով մի տեսակ պրօպագանդիստ է հանդիսանում: Եւ այս միտքն ինձ մխիթարեց: Բայց որքան մեծ եղաւ իմ զարմանքը, երբ Դերուլէդի կողքին տեսայ ուրիշ ափսէներ բոլորովին հակառակ բանակի, հակառակ ուղղութիւնների տէր անձանց նկարներով: Երեւի վաճառականը աւելի կամ պակաս չափով վաճառական է ամեն տեղ, լինի նա եւրոպացի, թէ ասիացի, ֆրանսիացի թէ հայ, իդէան գործ չունի այնտեղ՝ ուր գործում է շահը, նեղ անձնական կարիքը հոգալու միակ ցանկութիւնը, սեփական փորը, հարստանալու անյագ տենչը, դրամի կուլտը՝ դրամի համար: Զուր չէ ասել հանճարեղ Բեօռնէն, որ բոլոր պարապմունքների մէջ մէկ վաճառականի պարապմունքն է, որ նրան ազատ է կացուցանում ազնիւ, իդէալական զոհից:

Անցեալները երկու երիտասարդ ֆրանսիացիներ՝ Սերէն եւ Դիւտուա՝ մնալով անգործ, անապաստան եւ սոված, կոտրում են մի տան լուսամուտի ապակին, որպէս զի բանտարկվեն եւ այսպիսով գէթ մի քանի օրվայ կերակուր եւ ապաստան ունենան: Նրանք իրանց նպատակին հասան. դատարանը դատապարտեց մէկին մի ամիս եւ միւսին 15 օր բանտարկութեան: Տարիներ առաջ դրա նման մի դէպք է տեղի ունեցել. այսպէս, մի քաղցած թշուառական, բանտ մտնելու ցանկութեամբ, կոտրում է փողոցի մի լապտեր: Բայց սա աւելի դժբաղդ է գտնվում քան յիշեալ երկու երիտասարդները, որովհետեւ այն ժամանակ դատարանը նրա գործողութեան մէջ չը գտնելով վնաս տալու կանխակալ դիտաւորութիւն, արդարացնում է նրան, այսպիսով զրկում է այդ խեղճին պետութեան հաշւով մի առ ժամանակ կերակրվելու հնարաւորութիւնից:

Երկու դէպքերն էլ, ինչպէս տեսնում էք, արդարութեան գաղափարի, փիլիսոփայական մօրալի տեսակէտից չափազանց հետաքրքիր են: Առաջ է գալիս մի այսպիսի պրօբլէմ. արդարադատութեան այս երկու վճիռներից ո՞րն է գերադասելին, ո՞րն է ամենից աւելի համապատասխանում դատարանի կոչմանը: Մարդիկ, որոնք սօցիալական չարիքների աղբիւրը ընկերական անհաւասարութեան, արուեստականօրէն առաջ բերած հասարակական զրկանքների մէջ են տեսնում, նրանք ոչ միայն երկրորդ վճիռը գտնում են արդար, այլ եւ պահանջում են, որ այդպիսի դժբաղդները, որոնք օրէնքից մի պատառ հաց են խնդրում, կերակրվեն: Այսպէս վարվելով՝ պատասխանում են նրանց, ո՞վ կարող է երաշխաւոր լինել, որ իսկական չարագործները չեն բազմանայ՝ օգտվելով օրէնքի ներողամտութիւնից: Ոչ մի երաշխաւորութիւն չէ, կարծում ենք, ասում են առաջինները, նախ՝ որ իսկական չարագործներին որոշելը եւ պատժելը այնքան էլ դժուար չէ, եւ երկրորդ՝ նոյն իսկ անմեղ յանցաւորները կը դադարեն լապտերներ եւ լուսամուտներ կոտրելուց, երբ տեսնեն, որ այդ միջոցով իրանք բանտ չեն տարվում: Ո՞վ է աւելի թշուառ քան այն մարդը, որն իր մարդկային արժանիքի վրա ստիպված է կամաւ դնել դատապարտութեան անարգ կնիքը մի քանի օրվայ ապաստանի եւ բանտային գձուձ սնունդի համար: Աշխարհի բարեբարութիւնը որքան չնչին է հսկայական չարիքի հանդէպ:

—

Ֆրանսիայում կղերականութիւնը մի հիդրա է, որի գլուխները իրար յաջորդող սերունդները կտրում են անընդհատ, բայց նրանից ազատվել չեն կարողանում վերջնականապէս: Հարիւր տարի սրանից առաջ մեծ յեղափոխութիւնը կարծեց թէ իր փոթորկալի շնչով սրբեց ֆրանսիական հողից կղերականութիւնը եւ նրա գերեզմանի վրա շտապեց կատարել բանականութեան պաշտամունքը: Այժմ, հարիւր տարի անցնելուց յետոյ, հանրապետական Ֆրանսիան ստիպված է լարել իր ծայրայեղ ոյժերը նոյն հիդրայի վտանգաւոր ցնցումների դէմ: Տարօրինակ չէ: Ներկայ կառավարութիւնը կոչվում է «Le geuvernement de defense rèpublicaine» (հանրապետութիւնը պաշտպանող կառավարութիւն): Այս անունն արդէն ենթադրում է մի խոշոր վտանգ հաստատված կարգերի դէմ եւ այդ վտանգը սպասվում է կղերից: Երեսուն տարվայ անցեալ ունեցող, երկու հանրապետութիւնների եւ մեծ յեղափոխութեան ժառանգութիւններով—իդէաներով, աւանդներով զինված, ներկայ հանրապետութիւնը դեռ ստիպված է կռիւ մղել կղերականութեան դէմ, ստիպված է իր գոյութիւնը պաշտպանել այդ հին սֆինքսի ոտնձգութիւնների առաջ: Կառավարչական քննութիւնները վերջնականապէս ցոյց տուին ֆրանսիական հոգեւորականների մասնակցութիւնը պետական

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Два великія начала, двигающія міромъ суть — любовь къ богатству и любовь къ знанію.

Бокль

Կան ճշմարտութիւններ, որոնք նոյնքան հին են, որքան եւ ինքը տիեզերքը։ Կրկնվում են այդ ճշմարտութիւնները այժմ էլ, բայց եւ այնպէս մարդիկ չեն ուզում ըմբռնել նրանց։ Կան հասարակական ախտեր նկարագրող հարցեր, որոնք պարբերաբար այդ հասարակութեան որոշ մասի ուշադրութեան ու մամուլի նիւթ են դառնում, բայց իրերի դրութիւնը շարունակում է մնալ նոյնը։

Հարցերի այդ տեսակին է պատկանում եւ ուսանողականը։ Դեռ «բանաստեղծ-քաղաքացի» Գամառ-Քաթիպան իր մտածմունքների առարկայ դարձրեց հայ ուսանողին, դեռ անզուգական Րաֆֆին նկարագրեց հայ ուսանողի կեանքը իր «Թաթոսներում»։ Նոյն հարցի վերաբերմամբ մի շարք յօդուածներ գրվեցին եւ վերջին տարիների ընթացքում։ Հարցի այսպիսի յաճախակի կրկնվելը պարզ ապացոյց է նրա կարեւորութեան։ Ուսանողական հարցը մէկն է այն չըլթայի օղակներից, որը բաղկացած է հասարակական կեանք կազմող խնդիրներից։ Աւելի քան բնական է հետաքրքրվել երիտասարդութեան այդ սերի բարոյական ու մտաւոր կարողութիւնով. եւ ինչպէս չը հետաքրքրվել, չէ՞ որ մի ազգի կամ հասարակութեան կուլտուրան չափվում է նրա ինտելիգենցիայի ոբակութիւնով, իսկ ուսանողութիւնը ամենայն իրաւամբ պէտք է համարել ինտելիգենցիայի բարոմետր։

Չը նայած այս բոլորին, վէրքը չէ բուժված եւ մօտ ապագայում բուժելու յոյս էլ չէ նկատվում։ Ինչո՞ւմն է գաղտնիքը։

Այս հարցին պատասխանելու համար մի թեթեւ ակնարկ գցենք վերոյիշեալ յօդուածների բնաւորութեան վրա։ Երբ ոմանք ամեն ճիգ թափում են ուսանողներին անմեղ-մեղաւորներ դուրս բերել, միւսների, այն էլ մեծամասնութեան, կարծիքով ուսանողութեան պակասում է բարոյական հիմունքների տոկունութիւն, մտաւորականի կողմից էլ նրանց դրութիւնը աննախանձելի է համարվում, նրանք մեղադրվում են եսամոլութեան, կարիերիստական հակումների, դատարկ ժամանակ անցկացնելու մէջ. իսկ «Մշակի» № 67-ում, horribile dictu— նոյն իսկ ծայրայեղ անբարոյականութեան մէջ։ Այդ բոլոր յօդուածներում մի բան է նկատվում, այն է՝ ամենքը միաձայն կրկնում են ու ընդգծում ուսանողների պակասութիւնները, թէեւ զանազան մեկնութիւններ են տալիս այդ պակասութիւններին։ Յօդուածների մէկ մասը ամբողջ մեղքը գցում է միայն եւ միմիայն ուսանողութեան վիզը, իսկ միւսը աւելի ներողամտութիւն է ցոյց տալիս։ Վերջերս «Մշակում» Ա. Մ.-ը աշխատում է մտենալ հարցի լուծման բնական-պատմական տեսակէտից. պարոնի յօդուածում ուսանողների մեղքերը քաւում են հայրերը, մինչեւ անգամ պապերը։

Մեր կարծիքով, յարգելի հեղինակները իրանց տեսակէտը ապացուցանելու տենչով բռնված՝ ընկնում են ծայրայեղութիւնների մէջ։ Չէ կարելի, ի հարկէ, ուրանալ, որ մարդս որոշ հանգամանքների, որոշ միջնավայրի ու որոշ դաստիարակութեան պտուղ է, բայց սրանից դեռ չէ հետեւում, որ եթէ նա զուրկ է բարոյականութեան ամենատարրական հասկացողութիւններից, սրա պատասխանատուութիւնն էլ պէտք է գցել վաճառական հօր կամ անգրագէտ պապի վրա։ Եթէ այս խօսքերը չէ կարելի գործ ածել ամենքի վերաբերմամբ, ուսանողի վերաբերմամբ, կարծում ենք, կարելի է չասել առանց տատանվելու։

Եւ ինչո՞վ է տարբերվում ինտելիգենտը գիւղացուց, դիպլօմաւորը—անգրագէտից, որտեղից եւ ինչու համար են հնարված անհատ ու անհատականութիւն բառերը։ Անարդարացի ու անհիմն է անհատի դերն ու նշանակութիւնը հաւասարեցնել զրօի (տես «Роль личности въ исторіи», Карѣева)։ Եթէ որդին միշտ նման էր եւ հետեւէր հօրը, մինթէ գոյութիւն կունենար առաջադիմութիւնը (յիշենք Տուրգենեվի Բազարովին), չէ՞ որ այդ դէպքում մարդկութիւնը այժմ էլ գտնվելիս կը լինէր նախնական դրութեան մէջ։ Ուրեմն անհատը ունեցել է եւ պէտք է ունենայ որոշ պլիւս, իսկ եթէ նա ջանք չէ գործ դնում այդ պլիւսը ձեռք բերելու, նա իրաւունք էլ չունի անհատ, եւս առաւել ինտելիգենտ-անհատ անունը կրելու։

Մեր ուսանողները, թողնելով համալսարանական նստավայրը, աւելի մեծ չափով են ձըգտում դէպի հարստութիւնը, քան թէ այդ պահանջում են անմահ Բօկլի վերեւ բերած խօսքերը, իսկ այդ նախադասութեան երկրորդ մասը մեզանում միանգամայն մոռացութեան է տրված յօգուտ առաջինի։

Սա հետեւանք է մտաւոր սնանկութեան։ Անհերքելի փաստ է, որ հայ ուսանողը համալսարան մտնելիս շատ չնչին մտաւոր ու բարոյական պաշար է ունենում, համալսարանն էլ, դժբաղդաբար, շատ քիչ բան է աւելացնում այդ ողորմելի դատարկութեան վրա, ուստի մեր նախկին իդէալիստը, կեանք մտնելով, մեծ հեշտութեամբ է կորցնում իր բազմը։ Մնում է ուրեմն, որ ուսանողներից իւրաքանչիւրը աշխատէ իր սեփական ոյժերով տանը, ընկերական շրջաններում եւ այլ ճանապարհներով լցնել այն անդունդը, որը գոյանում է ընտանեկան, հասարակական ու գիմնազիական կեանքի յայտնի պայմանների շնորհիւ։ Մնում է ցանկանալ եւ պահանջել, որ ուսանողը թանգ գնահատէ ոսկէ ժամանակը, որ նա սկսէ լուրջ պարապել ու կարդալ, կարդալ ու պարապել։

Միայն ճշմարիտ գիտութիւնն է հանում մարդուն եսամոլութեան ու մատերիալիստական նեղ շրջանից, միայն կրթված մարդը կարող է ըմբռնել բարոյագիտութեան օրէնքները ու պահանջները, միայն լայն աշխարհայեցողութիւն ունեցողն է ընդունակ լինել ալտրուիստ ու հասարակական մաքուր գործիչ։

Ցաւ է ասել, որ հայ ուսանողը չը գիտէ խելացի կերպով կարգադրել իր օրը. նա ոչ պարապում է կարգին, ոչ էլ իրան նուիրում զուարճութիւններին, նրա ժամերի մեծ մասը խլում են դատարկ բաները։ Նա չը գիտէ կանոնաւոր կերպով պարապել, իսկ քննութիւնների ժամանակ «օր ու գիշեր է անում»։ Չենք ուրանում, կան եւ թղթախաղով ու բիլիարդով յափշտակվողներ, կան եւ գեղեցիկ սեռին նուիրվածներ, կան եւ «Օմօնականներ», բայց սրանք, բարեբաղդաբար, բացառութիւններ են կազմում, իսկ «ծլկվողներ», ինչպէս ասում է «Միամիտ փաստաբանութեան» հեղինակը, վստահանում ենք ասել, որ չը կան, իսկ եթէ հազարից մէկը պատահէ էլ, չը պէտք է մոռանալ, որ «семья не безъ урода»։

Այսպիսով ուրեմն չը պէտք է շատ խստապահանջ լինել դէպի մեր ուսանողութիւնը, պատճառ որ նրա անդամները աճում, դաստիարակվում ու կրթվում են շատ անբարեյաջող պայմաններում եւ, բացի դրանից, մենք նոր ենք սկսել ճաշակել կուլտուրայի բարեմասնութիւնները, աւելորդ է գոյներ թանձրացնելը։ Միւս կողմից էլ միամտութիւն կը լինէր ներել նրանց բոլոր պակասութիւնները, որովհետեւ նրանք կոչված են որոշ կուլտուրական միսիա կատարելու ու նրանցից ամեն մէկը ինտելիգենտ—անհատ անունն է կրում։ Մեր ուսանողներին պակասում է սէր դէպի ճշմարիտ գիտութիւն ու եռանդ։

Ցանկանք ու սպասենք։

Բ. Բ.

ՆԱՄԱԿ ԳԱՆՁԱԿԻ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Բանանց գիւղ, ապրիլի 16-ին

Դարձեալ ստիպված եմ գրել ծաղկի մասին ու այն պատճառների, որոնց շնորհիւ այդ հիւանդութիւնը մի այնպիսի աւերմունք գործեց մեր գաւառի գիւղերում, որի մօտ նսեմանում են 1892 թ. խօլերայի սարսափները եւ որի հետ գուցէ համեմատվի Բեթհեղեմի մանուկների ջարդը։

Ծաղիկը շատ է եկել ու գնացել, բայց այս տարվայ չափ զոհեր նա երբէք չէ տարել. այդպէս են վկայում ծերերը։ Սկսած նոյեմբերից մինչեւ ապրիլը, հինգ ամսվայ ընթացքում, Բանանց գիւղում մեռել են ծաղկից 77 երեխայ, Խաչակապում—29, Կիրանցում—24, Վերին ու Ներքին-Քարհատ գիւղերում 61, Զովդառում—34, Փիբ գիւղում—375 հոգի։ Վերջին գիւղն ամենից շատ է տուել զոհեր, որովհետեւ նա ամենաբազմամարդն է ամբողջ գաւառում (ունի մօտ 3000 բնակիչ) ու գտնվում է ամենավատառողջ պայմանների մէջ։ Փիբի ժողովուրդը իր ներքին կենցաղավարութեամբ, տնային նիստ ու կացով, դեռ եւս գտնվում է նախնական դրութեան մէջ։ Այդպիսով բոլոր վերոյիշեալ գիւղերից ծաղիկը տարել է մօտ 600 հոգի. հաշւելով այդ գիւղերի ժողովրդի թիւը մօտաւորապէս 8000 հոգի, կը տեսնենք, որ նա ծաղկին զոհ է տուել իր 7,5₀/⁰։ Անգլօբօէրական պատերազմը երկու կողմի կուող բանակներից կամ Ախալքալաքի գաւառի երկրաշարժը բոլոր վնասված գիւղերի ժողովրդի թւից այդպիսի նշանաւոր տոկոս զոհեր չէ տուել։ Եթէ հաշւենք մէկից մինչեւ տասն տարեկան երեխաների ընդհանուր թիւը այդ գիւղերում մօտ 2000 հոգի, որոնց շրջանից են գլխաւորապէս եղել մեռնողները (պատահել են ծաղկից մեռնողներ նաեւ հասակաւորներից), կը տեսնենք, որ նրանց 30°/₀ զոհ է գնացել այդ անողորմ հիւանդութեան։

Գաւառի ուրիշ գիւղերում թէեւ այդչափ աւերմունք չէ եղել, բայց դա ապացոյց չէ, թէ այնտեղ չէ կարող կրկնվել նոյնը եւ գուցէ աւելի մեծ չափերով։ Իր առատ հունձից յետոյ, ծաղիկն այժմս բաւական թուլացել է, բայց դարձեալ չը կայ ոչ մի խելացի արգելք նրա վերսկսվելու դէմ։ Համարեա բոլոր գիւղերում էլ տիրապետում են միատեսակ հակառողջական պայմանները ու միատեսակ խոր ու անթափանցելի տգիտութիւնը, իսկ ամբողջ գաւառի վրա թագաւորում է այն մարդկանց յանցաւոր անտարբերութիւնը, որոնք ըստ իրանց պ ա շ տ օ ն ի կամ յանուն բարոյական պարտքի, շփվելով գիւղական ժողովրդի հետ, կարող էին օգտաւէտ լինել նրան իրանց խորհուրդներով ու վաղօրօք ձեռք առած միջոցներով անհնարին դարձնել այդ աղէտը։ Բայց այդ չը կայ. այդպիսի բաները մօղա չեն ընկած կամ վաղուց մօդայից դուրս են եկել. չէ՞ որ մօդայից դուրս բաներով զբաղվողը ծիծաղի ու արհամարհանքի առարկայ է դառնում։

Մեր քաղաքները, գաւառները, բոլոր մեծ գիւղերը կարող են պարծենալ իրանց առաջադիմութեամբ յանձին իրանց միջից դուրս եկած համալսարականների, որոնց թիւը տարէցտարի աւելանում է։ Նրանց մէջ բժիշկները ու բժիշկ-ուսանողները այժմ ամեն մի նշանաւոր քաղաքում եւ գաւառում տասնեակ-

---

դաւադրութեան մէջ։ Այստեղից առաջացան այն մի շարք խիստ միջոցները, որ Վալդէկ-Րուսսօ ձեռք առաւ նմանօրինակ դէպքերի կրկնութեան առաջն առնելու համար։ Յիշենք ասսօմպսիօնիստների դատն ու դատապարտութիւնը, որ պապը ստիպված եղաւ կուլ տալ, նոր բարդութիւններից խոյս տալու համար։ Այժմ մի նոր ընդհարումն է առաջ եկել Պարիզի արքեպիսկոպոսի եւ կառավարութեան մէջ։

Ցուցահանդէսի բացման հանդիսին հոգեւորականութիւնը ներկայացուցիչ չունէր, չը նայելով՝ որ արքեպիսկոպոս Րիշար ցանկութիւն էր յայտնել ներկայ լինել։ Կառավարութիւնը, անուշադիր թողնելով հոգեւոր հայրերին, կամեցաւ ցոյց տալ, որ ցուցահանդէսի բացումը մի զուտ աշխարհական հանդէս է, եւ որ ինքն առանց այդ հայրերի սուրբ օգնութեան էլ կարող է երկիրը կառավարել։ Այսպիսի վերաբերմունքը, բնականաբար, չէր կարող դուր գալ արքեպիսկոպոս Րիշարին եւ սա միջոցներ է փնտռում մի կերպով ուղղել իր պրեստիժին հասած վնասը։ Հնարը գտնվեց։ Կաթօլիկ միսիայի մի բաժին կայ ցուցահանդէսում, ահա այս բաժնի բացման հանդէսը կատարել կամեցաւ Րիշար։ Կառավարութիւնն այդ էլ արգելեց։ Այս խնդիրն է, որ դարձել է կարեւոր միջնադէպ եւ հասել է նոյն իսկ պապին, ինչպէս հաւաստացնում են լրագիրները։

Արժա՞ր է կառավարչական այս խստութիւնը դէպի հոգեւոր հայրերը, թէ ոչ, այդ թող իրանք ֆրանսիացիները դատեն։ Բայց, իբրեւ ուշադրութեան արժանի փաստ՝ աւելորդ չի լինի յիշատակել, որ 1848 թ. հանրապետութիւնը օրհնել տուեց ազատութեան ծառերը, եւ սակայն թէ հանրապետութիւնը, թէ ծառերը եւ թէ ազատութիւնը երեք տարուց յետոյ ոչնչացան։ Օրհնված էր նաեւ բարեգործութեան բազարը, որի բոցերն աղօթքներից առաջ երկինք հասան։

—

Ցայտնի պատմաբան Միշլէ իր մի սիրուն աշխատութեան մէջ—«Les femmes de la revolution française»—Վանդէի ապստամբութիւնը համարում է ֆրանսիացի կիւրէի եւ ֆրանսիացի կնոջ գործ։ Ըստ երեւոյթին տարօրինակ մի բացատրութիւն այդքան խոշոր պատմական երեւոյթի։ Եւ սակայն տաղանդաւոր պատմաբանը համոզիչ կերպով նկարագրում է այն ահագին ազդեցութիւնը, որ կղերն ունի կանանց վրա, եւ նրանց միջոցով ամուսինների վրա։ Հետաքրքրական է նրա նկարագրած խոստովանութիւնը, երբ կիւրէն իր սեփական կրօնական ցաւերը պատմում է ֆրանսիացի կնոջը, ցոյց է տալիս նրան եկեղեցու կրած հալածանքները ու մի տեսակ նրա օգնութիւնն է խնդրում։ Մնացածը հեշտ է. կանայք շատ լաւ գիտեն ամուսինների վրա ազդելու եւ նոյն իսկ նրանց հնազանդեցնելու գաղտնիքը։ Այդ հարիւր տարի առաջ. բայց դուրս է գալիս, որ այժմ էլ ֆրանսիացի կինը ոչ միայն կրօնական է, ենթակայ կղերի ազդեցութեան, այլ եւ այնպիսի նախապաշարմունքներ ունի, որոնք ներելի կարող էին լինել արեւելցի խաւար կնոջը։

Այս օրերս Պարիզում մի դրամա կատարվեց, մէկն այն հազարաւորներից, որոնցով ամեն օր լիքն են թերթերի քրօնիկօնները։ Մի կին սպանված գտնվեց իր սեփական բնակարանում. քննութիւնը ցոյց տուեց, որ դա պատկանելիս է եղել կանանց այն դասակարգին, որոնք իրանց ապրուստը հայթհայթելու համար փողոցից անցորդներին ներս են հրաւիրում եւ վաճառում իրանց մարմինը։ Վերջին տղամարդը գնացել է սակայն ոչ թէ փող տալու, այլ կողոպտելու համար. նա սպանել է թշուառ կնոջը եւ կողոպտելով՝ անյայտացել։ Զոհի անկողնի տակ գտնվել է ի միջի այլոց մի ձիու պայտ, որ նա պահելիս է եղել իբրեւ չարից ազատող մի միջոց։ Մի եզակի փաստ, մի տգէտ կին ուր չէ կարող լինել, կասեն անշուշտ։ Այո, բայց ծիծաղելին այն է, որ ինչպէս հաւաստացնում են լրագիրները, միւս առաւօտ սատիկանները զանազան փողոցներից բազմաթիւ նման պայտեր են հաւաքել, որ ուրիշ կանայք շտապել են դուրս նետել, որովհետեւ այդ դանփործով համոզվել են, որ պայտը ոչ միայն լաւ պաշտպան չէ, այլ եւ չարիք է առաջ բերում։ Այս դեռ Պարիզում։

Միշլէն իրաւունք ունի, ասսօմպսիօնիստ հայրերը այսպիսի կանանց ձեռքով կարող են տասնեակ Վանդէներ ապստամբեցնել։

—

Երէկ ֆրանսիացի մի սպայ իր ձին թամբող ծառային մի ապտակ է տուել։ Մի քանի լրագիրներ պահանջում են զինուորական մինիստրից քննութիւն նշանակել։

—

Դուրս է գալիս, որ մեծ մարդ լինելու հեռաւոր պերսպեկտիվն էլ այնքան գրաւիչ չէ։ Փօթօրկալի, բազմաթիւ դառնութիւններով լի կեանքից եւ շատ անգամ չը գնահատված ծառայութիւններից յետոյ այդ «խեղճ» մեծ մարդիկը մահից յետոյ էլ յաւիտենական հանգիստ գտնել չեն կարողանում։ Ո՞վ է տեսել երբ եւ իցէ, որ մի խեղճ ու կրակ մարդու, մի կոբած գոյութիւն ներկայացնող ողորմելու գերեզմանը քաղաքական փոթօրիկների ժամին վտանգի ենթարկվի, քարուքանդ լինի կոյր խանդի մոլութեան մէջ, որ մարդկանց դէպի սրբապղծութիւն է մղում։ Նոյնը չէ կարելի ասել յայտնի մարդկանց գերեզմանների վերաբերմամբ, գոնէ Ֆրանսիայում։ Յեղափոխութեան մարդը որքան դամբարաններ՝ յիշատակարաններով հանդերձ ցրիւ բերեց եւ նշխարների փոշին չորս հողմերին յանձնեց։

Ահա թէ ինչի՞ց էր վախենում Գամբետտայի հայրը, որն իր կենդանութեան ժամանակ երկար տարիներ դէմ կացաւ իր որդու նշխարները Պանթէօն տեղափոխելուն. նա արդարացի կերպով գտնում էր, որ Նիցցայում (ուր թաղված է հռչակաւոր հայրենասէրը) իր որդու նշխարները ազատ կը մնան Պարիզի յեղափոխութիւնների յարատեւ վտանգներից։ Բայց այժմ իր զաւակի յաւիտենական հանգիստը փառքից վեր դասող հայրը չը կայ այլ եւս. նա մեռած է եւ Գամբետտայի նշխարները Պանթէօն տեղափոխելու հարցը յարուցված է կրկին։ Պարլամենտական մի յանձնաժողով պատրաստել է արդէն այն զեկուցումը, որով նա առաջարկում է մի քանի հռչակաւոր ֆրանսիացիների եւ մանաւանդ Գամբետտայի եւ Բոդէնի նշխարները Պանթէօն տեղափոխել։ Ամենայն հաւանականութեամբ պարլամենտը կընդունի այդ առաջարկութիւնը, որ հասարակական ցանկութեան արդիւնք է։

Հետաքրքրականն այն է, որ թէ Միշլէի եւ թէ Լամարտինի ազգականները նոյնպէս բողոքում են սրանց նշխարների տեղափոխութեան դէմ, որովհետեւ թէ առաջինը եւ թէ երկրորդը իրանց ցանկութեան համաձայն են թաղված մասնաւոր գերեզմանատան մէջ։ Բայց հասարակութիւնը պահանջում է. նա գտնում է, որ բանաստեղծն ու պատմաբանը դադարել են մասնաւոր մարդ, մասնաւորի սեփականութիւն լինել հէնց այն օրից, երբ մասնաւորը մոռացած՝ տիեզերական խնդիրներով յուզվեցին նրանց համար եւ նրանցով ապրեցին։ Գուցէ հասարակութիւնն իրաւունք ունի, բայց ինչո՞ւ մոռանալ մեռնողի վերջին ցանկութիւնը, եւ մինթէ մեծութիւնը Պանթէօնի կարիք ունի չը մոռացվելու համար։ Եթէ անմահութիւնը հնարաւոր է միայն ցուրտ, մահաշունչ, խաւար կամարների տակ մումիա դառնալով, աւելի լաւ է մոռացվել եւ կորչել յաւիտենականութեան մէջ որպէս զեփիւռի շունչ։

Ա. Ահարոնեանց

ներով կարող են հաշվել։ Ամառվայ արձակուրդներին գոնէ նրանք միթէ չեն կարող այցելել իրանց հայրենի եւ օտար գիւղերը ու առողջապահական խորհուրդներ տալ գիւղացիներին, տարրական տեղեկութիւններ տարածել տարափոխիկ հիւանդութիւնների մասին, կարել երեխաների ծաղիկը, մի բան, որը ոչ մեծ գիտութիւն է պահանջում եւ ոչ անձնազոհութիւն, այլ միմիայն մերձաւոր եղբօրը օգտակէտ լինելու բարի ցանկութիւն, ամենատարրական մարդասիրութիւն ու ամենահասարակ բարոյական պարտաճանաչութիւն։ Բայց եթէ այդպիսի բաներով զբաղվեն մեր դիպլօմաւոր ու դիպլօմներին ձգտող պարոնները, չէ՞ որ Բաքուը կը մնայ առանց երկրպագուների, կանաչ սեղանների վրա այլ եւս չեն փայլի «բանկոյն ու բակկարան» ու զբօսասէր նազելի արարածները կը մնան առանց հաճոյախօս «կավալերների»։

Լաւ է ուշ, քան երբէք։ Գանձակի բժշկական վարչութիւնը, եթէ ցանկանայ, կարող է մեծ բարիք անել գաւառի գիւղական ժողովրդին, ձեռնարկելով ստիպողական միջոցներ ծաղիկը կարելու համար։ Աւելի խելացի վարված կը լինի այդ վարչութիւնը, եթէ Գանձակի հոգեւոր կառավարութեան միջոցով հրաւիրէ քաղաք մի քանի երիտասարդ գիւղական քահանաների ու սովորեցնէ նրանց ծաղիկ կարելը, իր վրա առնելով նրանց ծաղկի թարմ նիւթ մատակարարելը։ Դրա համար հարկաւոր է նշանակել որոշ ժամանակ ու գործ դնել որոշ չափի աշխատանք։ Ցանկացող քահանաներ կան։ Սովորելով այդ գործը, նրանք համ ժողովրդին մեծ օգուտ կը տան, համ էլ իրանք որոշ չափով նիւթապէս կօգտվեն։

Ստ. Տէր-Աւետիքեան

ՆԱՄԱԿ ԱՐՄԱՒԻՐԻՑ

Ապրիլի 18-ին

Վերջերս մեր ուսանող եւ նորաւարտ երգիչների մէջ մի շատ համակրելի միտք է յղացել, այն է՝ տարվայ ազատ ժամանակը ճանապարհորդութիւններ անել դէպի գաւառները—կօնցերտներ տալու նպատակով։ Որքան այդ «տուրնէները» նպաստաւոր կարող են հանդիսանալ մեր արտիստների նիւթական աննախանձելի դրութեան գործում, նոյնքան, եւ աւելի վեհ բարոյական նշանակութիւն թէ ժողովրդի եւ թէ իրանց—արտիստների առաջադիմութեան գործում։

Այդպիսով թմրած, մելամաղձութեան մատնված գաւառացին միջոց է ստանում մի քանի րոպէ գոնէ վայելել այն հոգեկան զուարճութիւնները, որ պատճառում է երաժշտութիւնը։ Այդ կօնցերտները կրելով աւելի եւրոպական բնաւորութիւն, անկասկած է, որ մեծ դեր կարող են խաղալ եւ ժողովրդի մէջ դէպի գեղարուեստը սէր զարթեցնելու գործում։

Իսկ իրանց, մեր երիտասարդ, եթէ չասենք շատ անգամ եւ անփորձ երգիչների համար այդ ճանապարհորդութիւնները այն առաւելութիւնը ունեն, որ գաւառում աւելի փորձառութիւն ձեռք կը բերեն ծանր, պատասխանատու դերերի մէջ։ Ինչ վերաբերում է նիւթական աջողութեան, այդ մասին խօսք չէ կարող լինել ներկայ պայմաններում, երբ մեր շատ գաւառները զրկված են կանօնաւոր ներկայացումներից, կօնցերտներից. կարելի է յուսալ, որ միշտ կարող են ունենալ եթէ ոչ շատ, գոնէ համեստ նիւթական աջողութիւն։ Նոյն իսկ այստեղ—Արմաւիրում,— ուր յաճախ տեղի են ունենում աւելի նշանաւոր արտիստների գաստրօլներ, մեր ուսանող երգիչների մի քանի կօնցերտներ բաւական աջող մուտք ունեցան։

Մնում է ցանկալ, որ մեր երիտասարդ երգիչները իրանց ճանապարհորդութիւնների ժամանակ չը մոռանային մեր գաւառական աւելի խուլ անկիւնները։

Ամսիս 12-ին այստեղի ակումբանոցի ձմերային դահլիճում տեղի ունեցաւ երգիչ պ. Մ. Ջամբաբեանի կօնցերտը։ Պ. Ջամբաբեանը մեր նորաւարտ երգիչներից է. թէեւ այնքան ուժեղ տենօր չէ, սակայն ձայնը բաւական դուրեկան է։ Կօնցերտի պրօգրամն լաւ էր կազմած։ Ամեն մի երգ հասարակութեան կողմից վարձատրվում էր ծափահարութիւններով։ Ի միջի այլոց երգեց «Հազար երանի» եւ «Կռունկ»։ Վերջինս երգելիս նուագեց եւ թառի վրա։ Այդ ժամանակ ծափահարութիւններին վերջ չը կար։ Հիացած էին մանաւանդ օտար հանդիսականները։ Մուտքը գոհացուցիչ էր. դահլիճի դատարկ տեղերը աւելի էժան կարգերն էին կազմում. այդ պէտք է բացատրել նրանով, որ գները անհամեմատ թանգացրած էին այս անգամ։

Վ. Մանուկեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, ապրիլի 26-ին

Թիֆլիսի Քամոյենց եկեղեցում ամսիս 23-ին կայացաւ 47 հոգուց կազմված ծխականների ժողով։ Ժողովը, մի քանի մանր մունր հարցեր վճռելուց յետոյ, զբաղվեց եկեղեցու շինութեան հարցով՝ թէ երբ քանդել այժմեան շինութիւնը։ Երկար վիճաբանութիւններից յետոյ եկեղեցին քանդելը կրկին յետաձգվեց անորոշ ժամանակով, մինչեւ անցեալ աշնանը մասնագէտներից կազմված մասնաժողովը որոշել է եկեղեցին Զատկից յետոյ քանդել. նոյնը որոշել է թեմական առաջնորդի նախագահութեամբ յունվարի 23-ին կայացած ծխականների ժողովը։ Բայց ծխականներից մի քանիսը այժմ այդ յատակագիծը չեն հաւանում, ասելով թէ հայկական ճարտարապետութիւն չէ եւ փառաւոր եկեղեցի չէ կարող լինել։ Մի խօսքով հայկական ջուր ծեծելը...

Իբրեւ ծխական, չեմ կարող չը յայտնել, որ Քամոյենց եկեղեցու նորընտիր երէցփոխը դէպի եկեղեցու պաշտօնեաները միատեսակ չէ վերաբերում եւ յաճախ է մոռանում քաղաքավարութեան պահանջները։ Ծխականների ներկայութեամբ քահանաներից մէկին նա ասաց. «Տէրտէր. եկեղեցում ձեր ասած քարոզի ժամանակ աղօթողները դուրս են գնում»։ Դա առիթ տուեց քահանայի եւ երէցփոխի մէջ շատ անախորժ խօսակցութիւնների։ Նոյն եկեղեցում ժամանակաւոր քահանային էլ առանց ծխականների գիտակցութեան հեռացրել էր եւ վերջին երեք ամսվայ ռոճիկն էլ չէր վճարել։ Ժողովը որոշեց տալ քահանային 60 րուբլի։ Եւ երէցփոխը ասում էր թէ այդ ապօրինութիւնը նա կատարել է եկեղեցու շահերը պաշտպանելու համար...

Գ. Գալստեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մեզ հաղորդում են, որ շուտով երկրաշարժից վնասվածներին օգնող կենտրօնական մասնաժողովը կը հրատարակի մի հաշիւ, որի մէջ նշանակված կը լինեն ստացված նուիրատուութիւնների համագումարները։ Այդ հաշուի մէջ կը մտնեն այն գումարները, որոնք ստացվել էին զանազան խմբագրութիւնների մէջ եւ ապա յանձնվել կօմիտէտին։ Ժողոված գումարների ընդհանուր թիւը հասնում է 215,000 րուբլու։

—

Ներկայ տարվայ ապրիլի 23-ին լրացաւ Թիֆլիսի մանկաբարձական ինստիտուտի հիմնարկութեան 15-ամեակը։ Այդ առիթով Կովկասի նախկին փոխարքայ Մեծ Իշխան Միխայիլ Նիկօլայեվիչը նուիրել է ինստիտուտին 20,000 րուբլի, որպէս զի այդ գումարով նոր շինութիւն կառուցվի ինստիտուտի ծննդաբերական բաժնի համար։

—

Թիֆլիսի նահանգական հիմնարկութիւնների ռեվիզիային մասնակցելու համար, որ այժմ կատարում է կառավարչապետի խորհրդի անդամ Կեստեր, Պետերբուրգից եկել է առանձին յանձնարարութիւնների պաշտօնեայ իշխան Կուրակին։

—

Ստացանք Ալֆօնս Դօդէի «Պապի ջորին եւ վերապատուելի հայր Գօշէյրի ցքին» վէպիկները, որոնց թարգմանել է ֆրանսերէնից Կ. Վարժապետեան։ Գրքոյկը տպագրված է Թիֆլիսում 1900 թ. եւ արժէ 10 կօպէկ։

—

Եղբ. Միրզօյեանների նաւթարդիւնաբերական եւ առեւտրական ընկերութեան ընդհանուր ժողովում, որ մօտ օրերումս տեղի ունեցաւ Բագւում, որոշված է 1899 թւի համար՝ ի հաշիւ ամեն մի բաժնեթղթի, որի անուանական գինը 500 ր. է, դիվիդենդ տալ 300 ր., որ անում է 60%։ Ընկերութիւնը 1898-ին տուել է ամեն մի բաժնեթղթի համար 250 ր.—այսինքն 50%, իսկ 1897-ին—175 ր., որ անում է 35%։ Ընկերութեան դրամագլուխը 2,140,000 րուբլի է։

—

ՍՂՆԱԽԻՑ մեզ գրում են. «Երիտասարդ վաճառականների մի խումբ, Եղիշէ քահանայ Տէր-Աստուածատուրեանի յորդորմամբ, թաթախման գիշերը եկեղեցական սենեակներից մէկում զատկական ընթրիք պատրաստեց տեղիս զօրանոցի հայ զինուորների համար»։

—

ՔԻՒՐԴԱՄԻՐԻՑ հաղորդում են, որ ներկայ գարունը անցաւ անաջող շնորհիւ անձրեւների պակասութեան։ Եթէ առաջիկայում անձրեւներ չը գան, բուսականութիւնը կարող է զգալի կերպով վնասվել։ Արօտատեղիների խոտը շուտ վերջացաւ եւ խաշնարածները ստիպված են աւելի վաղ թողնել տափարակները։

—

ՔԱՐՎԱՆՍԱՐԱ գիւղից մեզ գրում են. «Սրանից երկու տարի առաջ մեր գիւղացիները ընտրեցին 5 մարդ որոնք պէտք է բաժանէին հողը շնչի վրա. բայց փորձերը ցոյց տուին, որ անկարելի է այդ ձեւով բաժանել։ Որովհետեւ շատերը մեզանում երկրագործներ չեն, պարապում են վաճառականութեամբ կամ այլ արհեստով, հողը հարթ չէ, որ միանման լինի, քարոտ, աւազոտ կամ անտառային տեղեր են, եւ շատերը քիչ հող ունեն, շնչով էլ քիչ են, բայց այդ հողերի վրա այնպիսի խնամք են տարել, որ դժուար է դրանց ձեռքից առնել, եւ այլ այսպիսի շատ պատճառներ, ուստի եւ հողը մնաց իր նախկին դրութեան մէջ։ Վերին Աղդանի գիւղացիներն էլ մեր գիւղի օրինակին հետեւելով՝ ընտրեցին մարդիկ, որ հողերը բաժանվեն, բայց աղաղակը այնպէս բարձրացաւ, որ գործը հասաւ նահանգապետին. տեսնենք վերջը ինչ կը լինի»։

—

ՍՂՆԱԽԻՑ մեզ գրում են. «Քօզալ գաւառամասում տաւարի վրա երեւացել է ժանտախտ։ Հիւանդութեան դէմ ձեռք են առնված բժշկական միջոցներ»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Անգլիական համայնքների ժողովի անդամ, յայտնի թիւրքամոլ սըր Աշմէդ Բարթլէտ, որին թիւրքերը «Ահմէդ-էֆէնդի» են անուանում, վերջապէս թիւրքաց կառավարութիւնից ստացաւ այն գովաբանութիւնների վարձատրութիւնը, որ նա կարդում էր համայնքների ժողովում ի փառս սուլթանի։ Արտասահմանեան լրագիրները հաղորդում են, թէ սըր Աշմէտ Բարթլէտ սուլթանից արտօնագիր է ստացել ելեկտրականութեամբ լուսաւորելու թիւրքական պետութեան համարեա բոլոր նշանաւոր քաղաքները՝ Կ. Պօլիսը, Զմիւռնիան, Ադրիանօպօլիսը, Սալօնիկը եւ ուրիշները։ Այդ խոշոր եւ չափազանց շահաւէտ ձեռնարկութիւնը իրագործելու համար՝ նա բանակցութիւններ է սկսել Պարիզի դրամատէրերի մի յայտնի խմբի՝ «Societé générale des entreprises»-ի հետ, որի միջոցով մտադիր է հիմնել Կ. Պօլսում մի թիւրքական անանուն ընկերութիւն, որի խորհրդի անդամներից երկուսը պարտաւորաբար պէտք է թիւրքեր լինեն։

—Չը նայելով Սօլսբիւրիի յայտարարութեանը, թէ պատերազմը հարաւային Աֆրիկայում շուտով կը վերջանայ, անգլիական լրագիրները մռայլ գոյներով են նկարագրում այն անցքերը, որ տեղի են ունենում պատերազմի դաշտում։ Ահա թէ ինչ դատողութիւն է անում Լօնդօնի «Speaker» լրագիրը պատերազմի մասին։ «Այդ պատերազմի պատմութիւնը, եթէ միայն երբ եւ իցէ կարելի կը լինի գրել նրան՝ առանց վիրաւորելու այժմեան «հերոսների» պատիւը, կը բացատրէ, գուցէ, այն աւելի քան տարօրինակ դրութիւնը, որի մէջ ահա երկու ամիս է արդէն գտնվում են գործերը Բլումֆօնտէնում։ Այն ժամանակ թերեւս կիմանան, թէ այդ ինչ հրաշքով մի զօրք, որ տասն անգամ աւելի փոքրաթիւ է մերից, բացարձակապէս եւ ամենայն աջողութեամբ կարողանում է գործել մեր ահագին բանակի դէմ եւ այն էլ այնքան մօտիկ մեր գլխաւոր բանակատեղին, որքան Օքսֆօրդը մօտիկ է Լօնդօնին... Ինչու այդ թշնամին կարողանում է առնել քաղաքներ մէկը միւսից յետոյ՝ ուղիղ մեր գեներալների քթի տակ, ինչու մեր հաղորդակցութեան գիծը այնպէս վատ է պահպանվում, ինչու առանձին-առանձին զօրաբաժիններ այնպիսի զարհուրելի պարտութիւններ են կրում՝ ընդամենը մի քանի մղոն հեռու զօրքերի գլխաւոր կենտրօնատեղիից եւ ինչու վերջապէս չեն շտապում օգնելու նրանց, որոնց վիճակը, ահա վեց ամսից աւելի է, յանձնված է բաղդի քմահաճոյքին։ Վէպէնէրի պաշարվածներին օգնական զօրքեր սկսեցին ուղարկել պաշարումից մի շաբաթ յետոյ միայն եւ այն էլ այն եղանակով, որ զօրքի մի երրորդ մասից աւելին ստիպված էր կիսաճանապարհից յետ դառնալ՝ պատառոտելով կօշիկները եւ կորցնելով բազմաթիւ ձիաներ։ Ինչ վերաբերում է թշնամու զօրքին, հարկաւոր է ասել, որ նա ամենեւին վնաս չը կրեց։ Եւ ամենից ցաւալի հանգամանքը հէնց այն է, որ թշնամին միշտ էլ մնում է անպատիժ եւ նրա տասն վնասի դէմ, որ նա հասցնում է շարունակ մեր զօրքին, մենք չենք կարողանում մի վնաս անգամ հասցնել նրան։ Սրանք այնպիսի փաստեր են, որոնց վրա լուրջ կերպով պէտք է մտածեն մեր «հերոս» գեներալները եւ պետական անձինք»։

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

26 ապրիլի

ԼՕՆԴՕՆ։ Սմայլդէլից հաղորդում են, թէ Ռօբերտսի կօչնաթուղթը մեծ ներգործութիւն չունեցաւ, որովհետեւ բոլոր ագարակները թափուր են, տաւարը եւ ձիերը գրաւված են յարքունիս։ Այն ճարպիկութիւնը, որով բօէրները ազատվում են անգլիացիների ձեռքից, տանելով իրանց հետ սայլախմբերը, ճնշող տպաւորութիւն է գործում զօրքի վրա։ Երբ անգլիացիները մտան Սմայլդէլ՝ բօէրները իրանց սայլախմբի հետ միասին ընդամենը 5 մղոն հեռաւորութեան վրա էին գտնվում։

ԻՕՀԱՆՆԷՍԲՈՒՐԳ։ Մի ընտանեկան ճաշարանում, որ գտնվում էր Բեգվիի ձուլարանի կողքին, ճաշկերոյթին նստած 37 հոգին էլ սպանված են։

ԲՈՒԼՈՒՎԱՅՕ։ Հաղորդում են, թէ Պլումէր գտնվում է նախկին բանակատեղում։ Սօլիսբիւրիից նա 100 մարդ է ստացել։ Ի նկատի առնելով զօրքի սակաւութիւնը, որ մեծ մասամբ կազմված է հիւանդներից, քիչ յոյս կայ Մեֆկինգը ազատելու։ Բուլուվայօյում սպասում են Կարրինգտօնի գալստեանը։ Արդէն բանակատեղ են պատրաստում նրա զօրքերի համար։

Սմայլդէլից հաղորդում են, թէ նայելով գեկուցումներին՝ Բօտա, տեսնելով որ աջ թեւը յետ է կասել, հարկաւոր համարեց եւ Տաբանչուի մօտ գտնվող ձախ թեւը յետ տանել։— Մեֆկինգից հաղորդում են, թէ քաղաքապահ զօրքը կարող է դիմանալ մայիսի 18-ից աւելի երկար, բայց եւ այնպէս դրութիւնը լուրջ է։ Ուտելեղէնների պաշարը անբաւարար է հիւանդութիւններից ուժասպառ եղած զինուորներին ոյժ տալու համար։ Ցորդառատ անձրեւների շնորհիւ՝ ջերմով եւ փորլուծութեամբ հիւանդանալու դէպքերը շատացան. յաճախ են պատահում նոյնպէս տիֆի եւ ժանտատենդի դէպքեր։

ՊԵԿԻՆ։ Չինաստանի ներքին ջրերում նաւարկելու թոյլտուութեան անհաստատութիւնը երեւաց նրանից, որ մաքսային վարչութիւնը հրաժարվեց թոյլ տալ մի անգլիական գետային շոգենաւի նաւարկել Շանխայի, Տինգայի եւ Զուսանեան խմբի գլխաւոր կղզիների մէջ։ Անգլիական դեսպանատան գանգատին Ցունգ-Լի-Եամէն պատասխանեց, թէ մաքսային վարչութիւնը իրաւունք ունէր արգելելու, որովհետեւ շոգենաւը ծովային էր։

ՍԻՄԼԱ։ Ամբողջ Հնդկաստանում ժանտախտը նշանաւոր չափով թեթեւացաւ։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ։ Մի ժողովում, որին մասնակցում էին երկու պալատների եւ կօնգրեսի շատ անդամներ եւ այլ նշանաւոր անձինք, որոշվեց բօէրների պատուիրակութեան այնպիսի ընդունելութիւն ցոյց տալ, ինչպէս ցոյց է տուած ժամանակին Լաֆայէտին, Կօշուտին եւ Պարնելլին։ Նախապատրաստութիւններ են տեսնվում մեծ ցոյցեր անելու համար։

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ։ 15 օլդերմէններից եւ 15 համայնական խորհրդատուներից բաղկացած յանձնաժողովը հանդիսաւոր կերպով կը դիմաւորէ բօէր պատուիրակներին։ Որոշման մէջ ասված է, թէ քաղաքային վարչութիւնը «կողջունէ պատուիրակներին եւ կը հաւատացնէ նրանց, թէ Նիւ-Եօրկի ազգաբնակութիւնը համակրանքով է հետեւում նրանց փառաւոր պատերազմին»։ Որոշումը ընդունված է բոլոր ձայների առաւելութեամբ ընդդէմ միայն մէկի, որ բողոքեց որոշման դէմ։

27 ապրիլի

ՍՄՄԼԴԷԼ։ Թշնամին հեռանում է Զանդի ափերից եւ յետ է քաշվում Վաալ գետի ուղղութեամբ։ Ուրիշ տեղեկութիւնների համեմատ, բօէրները տեղաւորվում են Բօշրանդի մօտ գտնվող դիրքի վրա, Կրօնշտադտից դէպի հարաւ։ Բուրգէրների մեծ թիւ ներկայացաւ անգլիացիներին եւ յանձնեց մաուզէրեան հրացաններ եւ ձիեր։ Ինչպէս հաղորդում են, օրանժեան եւ տրանսվաալեան բօէրների մէջ մեծ տարաձայնութիւններ են սկսվել, որի հետեւանքը կը լինի այն, որ օրանժեան բօէրները անյապաղ հնազանդութիւն կը յայտնեն։ Ֆրէնչ միացաւ Ռօբէրտսի զօրքին։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Սանիտարական խորհրդի կարգադրութեամբ, Զմիւռնիայից Կ. Պօլիս գնացող անձինք ենթարկվում են բժշկական հրակի քննութեան։

ՄԷԼԲՈՒՐՆ։ «Սիերա-Նէվադա» նաւը, որը Լիվերպուլից էր գնում, խորտակվեց։ Ազատվեցին 5 հոգի, իսկ 22 մարդ, որոնց թւում եւ կապիտանը, խեղդվեցին։

ՎԻԵՆՆԱ։ Չեխերը շարունակում էին օբստրուկցիան. կաթօլիկ կուսակցութիւնը մտցրեց առաջարկութիւն, որի նպատակն է փոխել ներքին կանօնադրութիւնը՝ օբստրուկցիայի առաջն առնելու համար։

ՊՕՐՏՍՈՒԶԻ։ Վեզուվի արտավիժումն նշանաւոր կերպով սաստկացաւ։

ԲՈՒԴԱ-ՊԵՇՏ, Մունկաչիի թաղումը կատարվեց մեծ հանդիսաւորութեամբ։

ՊԷՔԻՆԱ։ Վեզուվի արտավիժումը թուլանում է։ Ցնցումները դադարեցին։ Ազգաբնակութիւնը հանգիստ է։

ՄԱՍԵՐՈՒ։ Բօէրները հեռացան Լէդի-Բրանդից եւ Ֆիկսբուրգից։ Պաշտօնեաները իրանց հետը տարան գրքերը եւ դօկումենտները։ Այն բոլորը, ինչ որ պատերազմի սկսվելու եւ Մաուզերի հրացաններով բօէրների զինւորման մասին կարող էր իբր ցուցմունք ծառայել, ոչնչացրված է։

ԿԱՊՇՏԱԴՏ։ Բարձրագոյն դատարանը որոշեց, որ ազգային բանկը Տրանսվաալում չէ կարող թշնամական հիմնարկութիւն համարվել, որովհետեւ տրանսվաալեան կառավարութիւնը այդ բանկի գլխաւոր բաժնետէրը չէ։

ԼՕՆԴՕՆ։ Պրիմրօզի լիգայի տարեկան ժողովում Սօլսբիւրի ճառ արտասանեց, որի մէջ ասեց, թէ եւրոպական կառավարութիւնները, որքան իրան յայտնի է, Անգլիայի խաղաղասէր կերպով են վերաբերվում։ Կատարեալ երախտագիտութեան է արժանի բոլոր կառավարութիւնների այն հանգիստ չէզոքութիւնը, որ նրանք պահպանում են անգլօ-բօէրական պատերազմի ժամանակ, ղեկավարվելով արդարութեան եւ խաղաղութեան գաղափարներով. բայց դրանից այն եզրակացութիւնը չը պէտք է հանել, թէ Անգլիան չը պէտք է զգուշութեան միջոցներ ձեռք առնի։ Անգլիան կարող է յոյս դնել միմիայն իր սեփական ոյժերի վրա։ Սօլսբիւրին աւելացրեց, որ այդ խօսքերին առիթ չէ տուել մի որ եւ է այնպիսի բան, որ արտաքին գործերի մինիստրին երկիւղների տեղիք տար, բայց չը պէտք է մոռանալ, որ շատ երկրներում ազգաբնակութեան մի որոշ մասը, որը, պէտք է յուսալ, շատ նշանաւոր չէ, յամենայն դէպս շատ աղմկալի է, ամեն ինչ անում է՝ միայն թէ կարողանայ անուանարկել Անգլիան։ Այդ տեղ-տեղ երեւացող, կատարելապէս անբացատրելի, զայրոյթը Անգլիայի դէմ կարող է, սակայն, աւելի խորը տրամադրութեան նշան համարվել, որի հետ Անգլիան, շատ կարելի է, ստիպված կը լինի իր հաշիւները տեսնել։ Անգլիացիները չեն ընդունի ընդհանուր զինւորագրութիւնը. պէտք է գտնել միջոցներ եւ ճանապարհներ, որոնք կօգնէին սովորելու զէնքի գործածութիւնը սեփական պաշտպանութեան համար։ Երկրի ինքնապաշտպանութիւնը պէտք է ամբողջ ժողովրդի գործը լինի, եւ ոչ թէ միայն կառավարութեան. պէտք է այնպէս անել, որպէս զի ընդհանուր ձգտումը, ընդհանուր ցանկութիւնը զինւորված ազգ դարձնէր անգլիական ժողովուրդը։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

	№ 1 գնացքը:	№ 3 գնացքը:
Բագուից դուրս է գալիս	ցեր. 4 ժ. 15 ր.	գիշ. 12 ժ. 20 ր.
Թիֆլիս է հասնում	առ. 8 » 40 »	եր. 6 » 28 »
Թիֆլիսից դուրս է գալիս	» 9 » 10 »	եր. 7 » 32 »
Բաթում է հասնում	եր. 8 » 32 »	առ. 8 » 12 »

	№ 2 գնացքը:	№ 4 գնացքը:
Բաթումից դուրս է գալիս	առ. 9 ժ. 15 ր.	եր. 9 ժ. 05 ր.
Թիֆլիս է հասնում	եր. 8 » 53 »	առ. 9 » 45 »
Թիֆլիսից դուրս է գալիս	» 9 » 25 »	» 11 » 32 »
Բագու է հասնում	ցեր. 1 » 04 «	» 6 » 15 »

ԴԻԼԻԺԱՆՍՆԵՐ

Հինգ հոգու համար:

Թիֆլիսից դուրս է գալիս	7 ժ. առ.	9 ժամ առ.
Գիշերում է	Մլեթում	Պասանաուր
Վլադիկավկազ հասնում է	7 ժ. 20 ր. եր.	9 ժ. 20 ր. եր.
Վեց հոգու համար (չեն գիշերում)		
Թիֆլիսից դուրս է գալիս	1 ժ. ցերեկ.	7 ժամ երեկ.
Վլադիկավկազ հասնում է	3 » 25 ր. եր.	9 ժ. 50 ր. եր.

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. Նախասարդեան—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզասեռ. հիւանդ.
Կ. Մ. Զիկօվանի—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային հ.
Զ. Ի. Բաբանասեանց—11—12 ժ. կանանց և երեխայոց հիւանդ.
Ա. Ն. Ծպակօվսկի—12—1 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հ.
Ա. Պ. Կարապետեանց—1—1$^1/_2$ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ա. Ն. Ծպակօվսկի—6—7 ժ. նեարդային (էլեքտրաբուժութիւն), վեներական և մորթի հ.
Բ. Ա. Նախասարդեան—7$^1/_2$—8 ժ.
Վ. Մ. Մախվիլաձէ—քիմիական և խոշորացուցական հետազօտութիւն։
Վճար 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Օ. Տ. Առվանիտակի—ատամ. ծաղկահատ և բժշկական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ.։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
126—150 Բժշկապետ ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
«ՄԻՋՆՈՐԴ»
(Посредникъ)
Դ. Ի. ԵԱԿԻՄՕՎԻՉԻ
Պուշկինեան պասաժ, Թամամշեվի քարավանսարայի հանդէպ։

Հրաւիրում է պ.պ. տանտէրերին հաղորդել մանրամասն հասցէ ազատ բնակարանների (դրա համար վերցնվում է 20 կօպ.), որ շատ դիւրութիւն կը պատճառէ թէ տանտէրերին եւ թէ բնակարան վարձողներին։ Այդ նպատակով պատրաստված է մանրամասն ցուցակ։ Գրասենեակում կայ ազատ բնակարանների մեծ ցուցակ։ Ցանկացողները թող դիմեն գրասենեակ։
№ 1. 0—26

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ յայտնում է ի գիտութիւն իր անդամների, որ չը կայացած ընդհանուր ժողովի փոխարէն՝ Յ. Խուդադեանի Ընկերութեան կտակած քարավանսարայի ծախելու հարցի մասին՝ նշանակված է սոյն տարվայ ապրիլի 30-ին, երեկոյեան 7$^1/_2$ ժամին, Թիֆլիսի քաղաքային խորհրդի դահլիճում երկրորդ ժողով, նոյն հարցը վճռելու համար։ Ընդամին վարչութիւնը նախազգուշացնում է, որ ժողովը տեղի կունենայ, ինչ թւով էլ որ անդամ ներկայ լինի։ Նոյն այդ ժողովի քննութեան կենթարկվեն վարչութեան եւ ընդհանուր ժողովից ընտրված մասնաժողովի զեկուցումները Աշխատութեան Տուն բանալու մասին։ 3—3

Լոյս տեսաւ
Պատկերազարդ
ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԻ
Զ. գիրքը (432 եր. 15 պատկեր)
Բացված է VII եւ VIII գրքերի բաժանորդագրութիւնը։ Երկու գրքերի բաժանորդագինն է 3 ռուբ. կամ 10 ֆրանկ։

Դիմել՝ Ервандy Лалаянцъ, Тифлис. Семинарія Нерсисянъ. Ervand Lalaiantz, Tiflis Séminaire Nersissian. 4—4

Կենտրոնական գրավաճառանոցում ծախվում են
ԼԵՒՈՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆՑԻ

ԱՑՑ ԹԻՒՐՔԱՑ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՆ . . 60 կ.
ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԿՐԹՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԸ
ՄԵՋԱՆՈՒՄ . . . . 20 կ.
6—6

Կիրակի, ապրիլ 30-ին, ցերեկվայ ժամը 12-ից մինչեւ երեկոյեան ժամի 8-ը, Թիֆլիսի ամառային ժողովարանում տեղի է ունենալու ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑԻ ԽԵՂՃ ՕՐԻՈՐԴՆԵՐԻ ՁԵՌԱԳՈՐԾՆԵՐԻ, նոյնպէս կողմնակի անձնաւորութիւններից յօգուտ Ընկերութեան ստացված զանազան իրերի ՎԱՃԱՌՈՒՄ։

Երաժշտութիւնը ժամը 12-ից։
Անձրեւային եղանակին վաճառումը կը յետաձգվի։
Մուտքը մեծերի համար 20 կ., երեխաներից 10 կոպէկ։ 3—3

ՄԱՆԿԱԲԱՐՁՈՒՀԻ-ՄԱՍՍԱԺԻՍՏԿԱ
ՕՐԻՈՐԴ ՆՈՒՆԷ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ ԳՕԼՕՇԵԱՆ
Հասցէն՝ Красногорская ул. № 14. 15—21

Պետերբուրգի բժշկական վարչութեան թոյլտուութեամբ։ Մեծ արկղիկը 5 ռուբլի, փոքրը—3 ր. և 1 ր. 50 կ.։

ՆՈՐ ՄԻՋՈՑ
մազերը բուսցնելու և ամրացնելու համար, ոչնչացնում է թեփը։ Դուրս է եկել նաև բոլորովին նոր միջոց
ՁՈՒԻ ԿԱԹԸ
երեսին քնքշութիւն և սպիտակութիւն տալու համար, ոչնչացնում է արեւի պատճառած սեւութիւնը, մուները, տալիս է կաշուին քնքշութիւն և սպիտակութիւն։ Այդ գները չափաւոր են. մեծ սրուակը, արկղիկի մէջ, 2 ռուբլի, փոքրը—1 ր. 50 կ. Ծախվում են բոլոր պարֆիւմերական և դեղավաճառական խանութներում։ Գլխաւոր պահեստը գտնվում է Պետերբուրգում, Պուշկինսկայա փողոց տ. № 15, բնակարան № 12. պահեստի բաժանմունքները գտնվում են. Թիֆլիսում կովկասեան դեղատան ապրանքների վաճառման ընկերութեան խանութում՝ Երեւանեան հրապարակ և նրա բաժանմունքում, Միքայէլեան փողոց և Բագւում. նաև Միքայէլեան կամուրջի վրա, Գապօվի և Արիստակովի դեղատներում։ Օտարաքաղաքացիների պատուէրները կատարվում են անմիջապէս՝ պօստով։
65—100

ԹԷՅԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Նորին Մեծութեան

պալատի

„Վ. Վիսօցկի եւ ընկ.“
ԹԻՖԼԻՍԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ
ՑԷՅԼՕՆԻ ԹԷՅԵՐ

Ուշադրութիւն ենք հրաւիրում

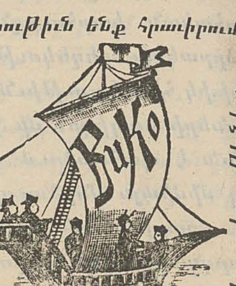

վրա, որ հաստատված է

Ընկերութեան Թիֆլիսի բաժանմունքում ստացվել են եւ ծախվում են ցէյլօնի թէյեր։

Ընկերութիւնը Ցէյլօն կղզու վրա գտնվող ամենամեծ «Augusta» պլանտացիայի միակ ներկայացուցիչը լինելով ամբողջ Ռուսաց Կայսրութեան համար՝ հնարաւորութիւն ունի վաճառել ամենաբարձր տեսակի թէյեր եւ ամեն տեսակ գներով։

Վարչութիւնը Մօսկվայում Лубянско-Ильинскія торговыя помѣщенія, подъѣзды №№ 3 и 4.

Ցէյլօնի թէյերը ունենալով դուրեկան հոտ եւ համ՝ մի եւ նոյն ժամանակ ամենալաւ գոյն ունեն, ուստի եւ չափազանց յարմար են տնտեսութեան մէջ գործածելու համար։

Հասցէն հեռագիրների համար, Высоцкій Москва եւ Высоцкій Тифлисъ. 2—6

СЕКРЕТЪ КРАСОТЫ
ГЛИЦЕРО-ВАЗЕЛИНОВОЕ МЫЛО МОЛОДОСТИ
А. СІУ и Ко. МОСКВА. 20 коп. кус.
М. 109486

ЧИСТЫЙ КАКАО БЛОКЕРЪ
ПИТАТЕЛЬНЫЙ НАПИТОКЪ
ԿԱԿԱՕ
Մաքուր եւ սննդարար ըմպելի
48—50

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Կիրակի, 1900 թ. ապրիլի 30-ին, պ.պ. անդամների եւ նրանց ընտանիքների համար հայոց դրամատիկական խմբի անդամները կը ներկայացնեն

„ՄՈՒԹ ՈՅԺԵՐ“
Կօմէդիա 5 գործողութեամբ
Տեղերի գինը 20 կ.-ից մինչեւ 1 ր.
Սկիզբը 8$^1/_2$ ժամին երեկոյեան

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ յայտարարում է ի գիտութիւն ամենքի, որ նա ընդունում է նուիրատուութիւններ Թիֆլիսի գաւառի Մարտկոփ գիւղի մայր-եկեղեցին նորոգելու համար։ Եկեղեցին կառուցված է յանուն Փրկչի անձեռագործ պատկերի։ 3—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ սրանով յայտարարում է, թէ նրա դիւանատան մէջ այս տարվայ ապրիլի 29-ին, ժամը 12-ին, նշանակված է աճուրդ՝ կապալով տալու Դվորցօվայա փողոցի եւ երկու կամուրջների մէջ տեղում գտնվող Մաղաթեան կղզու սալայատակելը, գրանիտի քարերով, բետոնի վրա, 700 քառ. ս. քանակութեամբ։ Աճուրդին մասնակցել ցանկացողները կարող են տեսնել պայմանագիրը վարչութեան շինարարական բաժնում բոլոր լի օրերը, ժամը 9-ից մինչեւ 3-ը։ 2—3

Զմշկածագի Կարմիր գիւղէն՝ Դաւիթ Մարգարեանը 11 տարիէ կորսուած է. մերթ Պարսկաստան, երբեմն Ռուսաստան գտնվիլը կիմանամք։ Հինգ տարիէ ողջութեան լուրը առած չենք. ամուսնացած, արհեստով կօշկակար, 30 տարեկան, երկայնահասակ, հաստակազմ, վայելչադէմ, խոշոր սեւ աչքերով, քիչ չիլ. ուստի տեղեկութիւն ունեցողնեցողները յանուն ազգութեան հաճեցէք իմացնել հետեւեալ հասցէով. Եալտա, Ցերկօվնայա փողոց, տուն Ցրանգօվ, Օսկան Տիրատուրեան. 3—3

ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏԱԿԱՆ-ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԲԻՒՐՕ
Ինժեներ Ն. Բ. Պասսեկի
Тифлисъ, Михайловская ул. № 116.
Հասցէն հեռագիրների համար. Тифлисъ—Пассеку.
ՏԵԼԷՖՕՆ № 642.

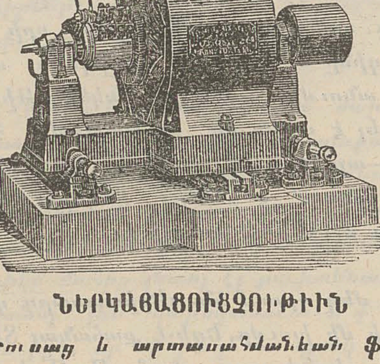

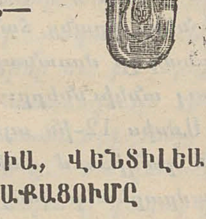

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉՈՒԹԻՒՆ
Ռուսաց և արտասահմանեան ֆիրմաների։

ԲԻՒՐՕՆ ՅԱՆՁՆ Է ԱՌՆՈՒՄ
կառուցանել
Ամեն տեսակ շինութիւններ, գործարաններ և գործատներ
ԳԱԶԱ-ՇՈԳԻԻ-ՋՐԱՆՑՔՆԵՐ
Ամեն տեսակ էլէկտրոտեխնիկական կառուցումներ և սարքեր, այսինքն հեռագիրների, տէլէֆօնների, լուսաւորութեան, տրամվայների և ոյժի հաղորդելը հեռաւորութեան վրա։

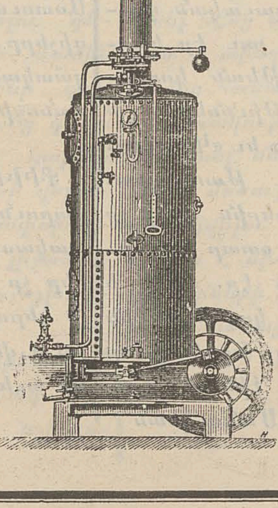

ԿԱՆԱԼԻԶԱՑԻԱ, ՎԵՆՏԻԼԵԱՑԻԱ և ՏԱՔԱՑՈՒՄԸ

ԴՆԵԼ, ԺՈՂՈՎԵԼ և ՍԱՐՔԵԼ
ամեն տեսակ
տուրբիններ, խողովակներ, մեքենաներ և ջրհաններ։

ԿԱՌՈՒՑԱՆԵԼ
երկաթէ կամուրջներ
և տանիքներ։

ՑԵՄԵՆՏԻ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ
(Ն. Հ. Շ.) 93—100